

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRĀ FAKULTĀTE

KULTŪRAS STUDIJAS CULTURAL STUDIES

Zinātnisko rakstu krājums
Scientific Papers

VI

MŪZIKA LITERATŪRĀ UN KULTŪRĀ
MUSIC IN LITERATURE
AND CULTURE

~ DAUGAVPILS UNIVERSITĀTES
AKADĒMISKAIS APGĀDS "SAULE" ~

2014

Stašulāne A., galv. red. *Kultūras studijas. Mūzika literatūrā un kultūrā. Zinātnisko rakstu krājums. VI.* Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2014. 344 lpp.

Galvenā redaktore

Prof. Anita Stašulāne, Dr. theol.

Redakcijas kolēģija

Antropoloģija

Prof. Čezāre Poppi, Dr. Ph. (Itālija)

Austrumu kultūras

Dr. Ph. Dušans Deaks (Slovākija)

Dr. philol. Viktors Ivbulis (Latvija)

Literatūrzinātne

Prof. Maija Burima, Dr. philol. (Latvija)

Prof. Aļfija Smirnova, Dr. philol. (Krievija)

Asoc. prof. Anna Stankeviča, Dr. philol. (Latvija)

Dr. philol. Gaga Lomidze (Gruzija)

Mākslas zinātnes

Asoc. prof. Valentīna Liepa, Dr. paed. (Latvija)

Dr. art. Kristīne Ogle (Latvija)

Mūzikas zinātnes

Prof. Ēvalds Daugulis, Dr. art. (Latvija)

Asoc. prof. Andris Vecumnieks, Mg. art. (Latvija)

Reliģijas zinātnes

Prof. Alfons Motuzs, Dr. habil. hum. (Lietuva)

Dr. Ph. Saburo Morišita (Japāna)

Literārie redaktori un korektori

Vilma Šaudiņa, Irita Saukāne, Inguna Teilāne,

Jana Butāne-Zarjuta (latviešu val.)

Sandra Meškova (angļu val.)

Gaļina Sirica (krievu val.)

Māksliniece Ilze Meldere

Maketētājas Vita Štotaka, Marina Stočka

ISSN 1691-6026

ISBN 978-9984-14-654-6

© Daugavpils Universitāte 2014

SATURS

<i>Anita Stašulāne</i>	
Priekšvārds. Mūzika literatūrā un kultūrā	7
<i>Ромуальдас Апанавичюс</i>	
Движение фольклорной музыки как средство утверждения национального и культурного идентитета литовцев: конец XIX-го – начало XXI-го вв.	9
<i>Regina Marozienė</i>	
Lithuanian Concert Kanklės: Origin, Development Preconditions and Peculiarities	26
<i>Рута Жарскене</i>	
Народные духовые оркестры как феномен европейской музыкальной культуры населения сельских местностей Литвы	39
<i>Alfonss Motuzs</i>	
Aglonas bazilikas pagalma Krusta ceļa garīgās dziesmas: vietējās savdabības un paralēles Lietuvā	51
<i>Виктор Одиноченко</i>	
Х. Ортега-и-Гассет о социальных функциях музыки	59
<i>Ilze Kačāne</i>	
Oskara Vailda un Kārļa Skalbes daiļrades muzikalitāte: prozas ritms	68
<i>Maija Burīma</i>	
Knuta Hamsuna romāns „Ceļinieks klusi koklē”: nosaukuma semantikas reprezentācija tekstā	80
<i>Ināra Sauleviča</i>	
Mūzikas nozīme Eduarda Mērikes novelē „Mocarta ceļojums uz Prāgu”	97
<i>Jeļena Brakovska</i>	
The Tones of Music in Charles Robert Maturin’s and Joseph Sheridan Le Fanu’s Prose	106
<i>Валентина Талерко</i>	
Для кого звучит музыка в ранней прозе Теодора Шторма	115

Геннадий Марков	
К.Р. — Чайковский: особенности творческого диалога	123
Evita Vadina	
Dažas piezīmes par Šerloka Holmsa vijoli	134
Светлана Велигура	
Музыкальная парадигма в текстах Честертона	142
Любовь Лавренова	
Музыка в ранних романах В. Каверина	152
Галина Василькова	
Музыка и Революция в романе Б. Житкова «Виктор Вавич»	164
Лариса Сафронова	
Музыка в прозе Л. Добычина	178
Андрей Гордин	
Киносценарий Д. Мережковского «Борис Годунов» и опера М. Мусоргского: модель реконструкции	189
Sergejs Poļanskis	
Mūzika S. Beketa absurda lugās	199
Анастасия Ведела	
Музыкальный код русских стихотворений о Тристане и Изольде	207
Валентина Прокофьева	
Музыкальный код в художественном мире романа В. Короткевича «Христос Приземлился В Гродно»	217
Ilze Kangro	
Mūzika Stefana Hermlina daiļradē	227
Наталья Кононова	
Музыкальные инструменты в лирике Булата Окуджавы и Давида Самойлова	235
Lita Silova	
Muzikālās frāzes funkcijas Marģera Zariņa prozā	246
Ingrīda Kuņšāne	
Mūzikas instrumentu semantika Leonīda Leimaņa spēlfilmās	261
Дина Азере	
Особенности выражения музыкальной парадигмы в оттепельной прозе	268

Наталья Шром	
«Отдаляющиеся леса: вариация» Геннадия Айги. Литературоведческий этюд № 1	278
Инара Кудрявская	
Музыка в прозе Григория Кановича	290
Ilona Ļaha	
Mūzika zviedru rakstnieka Jērana Tunstrēma romānos „Mēnesspiens” un „Ziemsvētku Oratorija”	300
Bārbala Simsons	
Nāru, fēniksu un lauvu dziesmas: mūzika fantāzijas žanra literatūrā	309
Aija Jakovele	
Skandiskā pasaules aina Pētera Hēga darbā „Klusā meitene”	318
Анна Станкевич	
Музыка и Кандинский: роман В. Маканина «Две сестры и Кандинский»	325
Илона Мотейюнайте	
Музыкальная составляющая культуры в современном русском «толстом» журнале	333
Autori	342

Priekšvārds

MŪZIKA LITERATŪRĀ UN KULTŪRĀ

Of all noises, I think music is the least disagreeable

Samuel Johnson

No visiem trokšņiem mūzika ir vismazāk nepatīkamā – šis Samuela Džonsona izteiciens liek pasmaidīt par 18. gadsimta rakstnieku kā klusuma un vientulības mīlētāju, bet mūsdienu telpā, kad cilvēkam ir ārkārtīgi ierobežota iespēja pabūt klusumā, šī frāze iegūst citu jēgu. Mūsdienu kultūrā mākslinieki meklē jaunas ekspresijas formas, kas maina mūzikas un trokšņu attiecības, ko, pārfrāzējot angļu rakstnieka teikto, kāds varētu raksturot arī šādi: no visiem trokšņiem mūzika ir visnepatīkamākā...

Kā neverbālās komunikācijas veids mūzikas valoda paver tik plašas iespējas, ka to varam uzskatīt par universālu valodu, kas saprotama jebkurā laikā un telpā. No spēcīgām laikmeta kolīzijām līdz dziļiem individuāliem pārdzīvojumiem – to visu vēstī mūzikas valoda, kas izpaužas ne vien mūzikas instrumentu skaņās, bet arī vārda dinamikā, dzejas vārsmas melodijā, mākslinieka otas triepiena ritmā. Pateicoties mūzikas valodai, kultūra spēj izteikt „nepasakāmo”. Mūsdienu kultūrā mūzika gūst jaunas izteiksmes formas, tā ļauj apjaust, ka ir iespējams „runāt citā valodā”, kas akcentē nevis valodas formu, bet gan to, kas tiek pausts.

Mūzika nesniedz nekādu informāciju par ikdienišķo lietu kārtību, jo mākslinieks nav atkarīgs no empīriskiem spriedumiem, viņš izpauž savu „iekšējo struktūru”, tālab par mūziku nav iespējams neko pateikt. Var runāt tikai to, kas nav mūzika, kas ir virs mūzikas, zem mūzikas, aiz mūzikas... Tās ir līnijas, kas iezīmēja 2013. gada 24.–25. janvāra Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XXIII Zinātnisko lasījumu darba grupas „Mūzika literatūrā un kultūrā” diskusijas, kurās piedalījās gan pašmāju pētnieki, gan kolēģi no Lietuvas, Baltkrievijas un Krievijas. Rakstu krājums „Kultūras studijas” sniedz iespēju ielūkoties diskusiju tematikā, kas aptver vairākas jomas: ir aplūkoti tautas mūzikas mantojuma jautājumi, izgaismoti sakrālās mūzikas aspekti, analizēta literāro darbu muzikalitāte un mūzikas loma rakstniecības procesā, kā arī apzinātas mūzikas sociālās funkcijas.

Prof. Anita Stašulāne, *Dr. theol.*